

Циркуларна економија и климатски промени

Брошура за креатори на политики

Република Северна Македонија

Автори:

Антонис Мавропулос (експерт за циркуларна економија)

Др. Амани Малуф (експерт за климатски промени и циркуларна економија)

Харис Камариотакис (експерт за отпад)

Извештајот **“Проценка на придобивките на циркуларната економија за ублажување на емисиите на стакленички гасови од секторот отпад во Република Северна Македонија”** и Брошурата за креатори на политики се подготвени со поддршка на UNDP во рамките на иницијативата **Climate Promise**, како поддршка на Министерството за животна средина и просторно планирање во ревизија на **Националните придонеси за климатски промени**.

СОДРЖИНА

Извршно резиме	02
Опсег на работа	02
Зошто е важна циркуларната економија за намалување на емисијата на стакленички гасови?	03
Методологија	05
Главни наоди	06
Препораки	07
Три цели за агендата за циркуларна економија	07
Девет чекори со кои треба веднаш да се започне	08

КРАТНИ

ЦЕ	Циркуларна економија
CO2-екв	Еквиваленти на јаглерод диоксид
ГО	Градежен отпад
ЕК	Европска комисија
ИВ	Искористени возила
ПОП	Проширена одговорност на производителот
ЕУ	Европска унија
СГ	Стакленички гасови
ГПЦО	Гориво добиено од преработка на цврст отпад
УНДП	Програма за развој на Обединетите нации

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ

Проектот „Извештај за брзата проценка на придобивките од циркуларната економија во однос на намалувањето на емисијата на стакленички гасови во секторот отпад“ има за цел да ги идентификува можностите и предизвиците во врска со намалувањето на емисиите на стакленички гасови преку унапредување на практиките својствени за циркуларната економија во секторот управување со отпад, а во согласност со Европскиот зелен договор и Акцискиот план за циркуларна економија на ЕУ. Откако беа разгледани соодветните политики на Република Северна Македонија, беа избрани шест текови на отпад во согласност со приоритетите на Националниот план за управување со отпад, сè со цел да се прикажат придобивките од преминот кон циркуларна економија. Исто така, беше осмислен и соодветен методолошки пристап. Проценките се дека до 2030 година, примената на практики својствени за циркуларната економија кај избраните текови на отпадот може да донесе:

- Заштеди од 951 Gg CO₂екв/годишно на емитирани стакленички гасови во споредба со 2016 година;
- 2740 нови работни места;
- 47,17 милиони евра економска корист.

Ова значи дека преминот кон практиките својствени за циркуларната економија, дури и ако се сведе само на овие шест текови на отпадот, е доволна контрарамнотежа за емисиите од отстранувањето на цврстиот отпад (каде се постигнува речиси двојна заштеда), како и за емисиите од секторот индустриски процеси и од секторот употреба на производи. За да се остварат овие придобивки, потребно е да се премине кон поинакви практики на управување. Покрај тоа, извештајот нуди и неколку препораки, почнувајќи од предлогот да се изготви владина повеќересорска агенда за циркуларна економија.

ОПСЕГ НА РАБОТА

„Проценката на придобивките на циркуларната економија за ублажување на емисиите на стакленички гасови од секторот отпад во Република Северна Македонија“ има за цел да ги идентификува можностите и предизвиците во врска со намалувањето на емисиите на стакленички гасови преку унапредување на практиките својствени за циркуларната економија во секторот за управување со отпадот, а во согласност со Европскиот зелен договор и Акцискиот план за циркуларна економија на ЕУ. Опфатени се следниве задачи:

- Преглед на актуелните политики и закони што се однесуваат на секторот отпад;
- Проценка на потенцијалните придобивки од користењето на системи својствени за циркуларната економија;
- Идентификувањето можности и предизвици околу воведувањето на циркуларната економија се фокусираше на намалување на емисиите на стакленички гасови во секторот отпад на ниво на политики и на ниво на имплементација.
- Предлагање начини со кои практиките својствени за циркуларната економија ќе бидат применливи и функционални за луѓето, регионите и градовите;
- Изготвување и презентирање пред заинтересираните страни на извештај за брзата проценка на придобивките од циркуларната економија и давање препораки за идни активности;
- Изготвување на краток опис на политика со главни заклучоци и препораки наменет за креаторите на политики.

ЗОШТО Е ВАЖНА **ЦИРКУЛАРНАТА ЕКОНОМИЈА** ЗА НАМАЛУВАЊЕ НА ЕМИСИИТЕ НА **СТАКЛЕНИЧКИ ГАСОВИ**?

Циркуларната економија станува услов без кој не е можно постигнување на целите од Парискиот договор и услов за намалување на емисиите на стакленички гасови. Ова е така затоа што замената на примарни материјали со секундарни, кои доаѓаат од практики својствени за циркуларната економија и затворени кругови, создава домино ефект што ги намалува емисиите на јаглерод диоксид од дејностите екстракција на сировини, транспорт, производство, малопродажба и управување со отпад. Затоа, на циркуларната економија не треба да се гледа како на опција при создавањето политики туку како главен столб на секоја политика.

Прашањето не е дали ни треба циркуларна економија, туку како и колку брзо истата ќе ја спроведеме во пракса?

Улогата на управувањето со отпадот И покрај тоа што практиките својствени за циркуларната економија ги засегаат големите индустриски и производствени ланци на снабдување во богатите земји, во земјите како Северна Македонија – каде стапката на индустријализација во моментот е прилично ниска и каде увозот на произведени материјали е главниот начин како се доаѓа до истите, појдовната основа за премин кон практиките својствени за циркуларната економија треба да биде секторот управување со отпад. Со тоа што управувањето со посебни текови на отпадот ќе се пренасочи кон практики својствени за циркуларната економија, не само што ќе се постигнат значителни еколошки и економски придобивки, туку и секторот управување со отпад ќе може да дејствува како катализатор за целата економија на државата.

МЕТОДОЛОГИЈА

Беше изготвена иновативна методологија за оценување на придобивките од преминот кон практики својствени за циркуларната економија. Употребата на три клучни индикатори, кои ги претставуваат очекуваните придобивки, беше од суштествено значење за да се добие исход погоден за создавање политики. Емисиите на стакленички гасови од 2016 година беа земени како основа за пресметување на заштедите што ќе се постигнат со помош на практики својствени за циркуларната економија до 2030 година во шест одбрани случаи на текови на отпадот.

Трите клучни индикатори се:

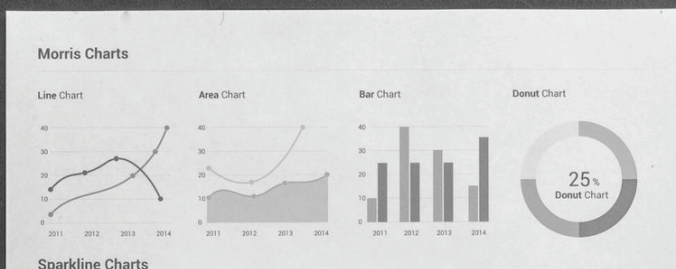
Заштеда во емисии на стакленички гасови, вклучувајќи избегнување на депонии, замена на сировини и складирање на јаглеродот.

Придобивки во делот на вработувањето изразени како нови работни места создадени благодарение на преминот кон практики својствени за циркуларната економија.

Економски придобивки изразени во милиони евра годишно, во што спаѓаат директните и индиректните придобивки и јаглеродни кредити.

Шест случаи на текови на отпадот

Градежен отпад

Електронски отпад

Биолошки отпад

Искористени возила

Секундарни резидуални горива

Пластика

ГЛАВНИ НАОДИ

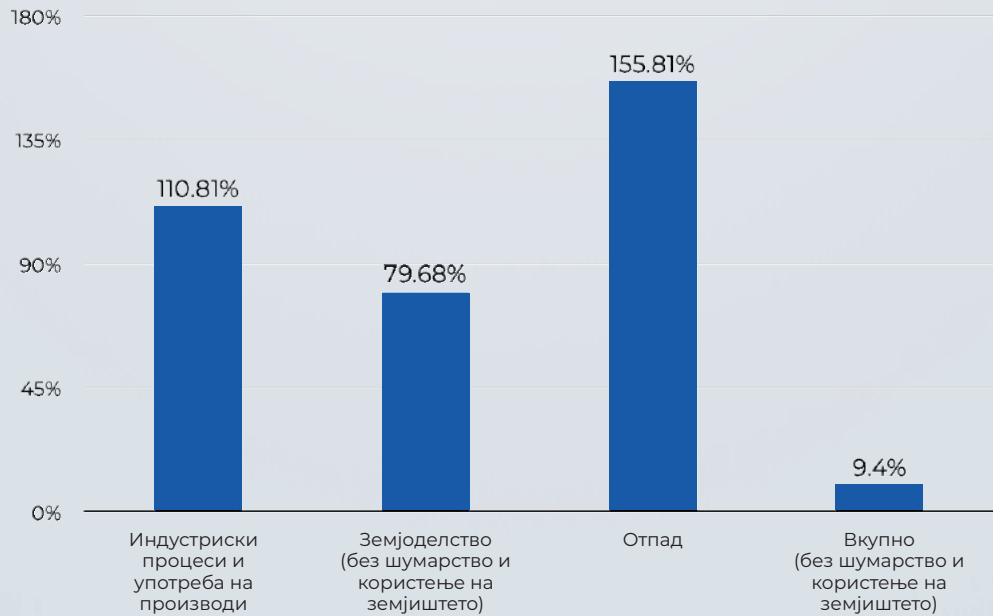
Проценките се дека до 2030 година, примената на практики својствени за циркуларната економија кај избраните текови на отпадот може да донесе:

- Заштеди од 951 Gg CO₂екв на емитирани стакленички гасови во споредба со 2016 година;
- 2740 нови работни места;
- 47,17 милиони евра економска корист.

Вкупните заштеди во делот на емисиите изнесуваат 201% од емисиите поврзани со отстранување на цврстиот отпад и достигнуа 156% од емисиите на отпад од секторот индустриски процеси, односно 111% од емисиите на отпад од секторот употреба на производи. Ова значи дека преминот кон практики својствени за циркуларната економија, дури и ако се сведе само на овие шест текови на отпадот, е доволна контрарамнотежа за емисиите од отстранувањето на цврстиот отпад (каде се постигнува речиси двојна заштеда), како и за емисиите од секторот индустриски процеси и од секторот употреба на производи.

	ЗАШТЕДИ ВО ЕМИСИИ (Gg CO ₂ екв)	НОВИ РАБОТНИ МЕСТА	ЕКОНОМСКА КОРИСТ (во милиони евра)
Градежен отпад	387,11	168	8,13
Биолошки отпад	303,74	463	12,49
Секундарни резидуални горива	186,88	80	6,56
Пластика	40,69	900	4,03
Искористени возила	19,49	488	1,10
Е-отпад	12,86	640	14,86
Вкупно	951,78	2740	47,17

% од придобивките од циркуларната економија за одбрани емисии на стакленички гасови во 2016 година

ПРЕПОРАКИ

Владата треба да ја вгради циркуларната економија во својата програма преку следниве чекори:

- Да го направи преминот кон циркуларна економија еден од најважните столбови на владината политика и за таа цел да изготви заедничка меѓуресурска агенда за циркуларна економија.
- Да изготви заедничка визија и да ја интегрира во годишниот државен буџет.
- Да формулира сеопфатни цели втемелени на заедничката визија.
- Да ги искористи сеопфатните цели како појдовна основа и да осмисли пристап за секое министерство врз основа на неговите силни страни и силните страни на земјата.

Три цели за агенда кон циркуларна економија:

1

НАМАЛУВАЊЕ НА ЗАВИСНОСТА ОД УВОЗ НА СУРОВИНИ

За да изгради посилна економија, државата мора да ја задржи и зголеми контролата врз најважните ресурси. Ова може да се постигне со намалување на зависноста од увезените сировини.

2

ПОСТИГНУВАЊЕ ЕКОНОМСКИ ПРОСПЕРИТЕТ

Република Северна Македонија има пред себе долг пат кон достигнување на просечните стандарди на ЕУ во делот на потрошувачката на ресурси и економскиот просперитет, така пшто преку усвојување на моделот на циркуларна економија како начин за постигнување иден економски раст, земјата може да оствари просперитет на различни начини, како на пример: поттикнување на компаниите да се стремат кон зголемување на економската добивка во деловните процеси така што ќе постават целни вредности за еколошка ефикасност; подобрување на инвестициската клима; овозможување и стимулирање на нови економски активности преку иновативни приходни модели; стимулирање на создавањето нови работни места поврзани со циркуларната економија.

3

НАМАЛУВАЊЕ НА ВЛИЈАНИЈАТА ВРЗ ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ДОДАДЕНАТА ВРЕДНОСТ НА СУРОВИНИТЕ

Влијанијата врз животната средина во ланците на снабдување може да се намалат така што ќе се користат помалку ресурси и ќе се намали создавањето отпад. На тој начин се зголемува и создадената економска вредност. Тоа се постигнува, на пример, преку поттикнување на компаниите да создадат поголема функционалност по единица сировина и да станат поделотворни од еколошки аспект, односно преку поттикнување на потрошувачите да усвојат навики и начини на однесување што водат кон одржливост и да ги користат истите ресурси повеќе пати.

ДЕВЕТ ЧЕКОРИ СО КОИ ТРЕБА ВЕДНАШ ДА СЕ ЗАПОЧНЕ

Извештајот заклучува дека првите чекори што треба да ги преземе Република Северна Македонија треба да бидат следниве:

